

MODULLARIN TƏDRİSİNDƏ SƏRİŞTƏLƏRƏ ƏSASLANAN NƏTİCƏYÖNÜMLÜLÜYÜN TƏMİN OLUNMASININ ƏSAS PRİNSİPLƏRİ VƏ QAYDALARI

Hikmət Camalov,

*Abşeron-Ceyranbatan Peşə Liseyinin ixtisas fənn müəllimi,
peşə hazırlığı üzrə metodkomissiya sədri
e-mail: camalov@bk.ru*

Həç kimə sirr deyildir ki, keyfiyyətli məhsulların istehsalı, iş yerlərində yüksək əmək məhsuldarlığına nail olunması peşələr üzrə ixtisaslı kadrların hazırlığının keyfiyyəti ilə şərtlənir. Bu cür tələblərə cavab verən ixtisaslı kadrların hazırlanması isə peşələrin səviyyələrinin məzmun və formasının öyrədilməsi metodlarının müasirləşdirilərək təkmilləşdirilməsi ilə bilavasitə bağlıdır.

Peşə təhsili müəssisələrində məzmun və metodların təkmilləşdirilməsi və tətbiqi baxımından hazırda geniş şəkildə həyata keçirilməsi reallaşan modul texnologiyalarından istifadənin əvəzsiz rolu danılmazdır. Modul texnologiyalarının tətbiqinin bir üstünlüyü də ondadır ki, bu texnologiya ilə hazırlanan ixtisaslı kadrlar işəgötürənlərin tələblərinə uyğundur. Həmçinin bu texnologiyanın tətbiqi zamanı tələbə bir çox hallarda özü müstəqil olaraq tədris məqsədlərinə nail ola bilər. Sistemli bilik və sərişmələrə nail olmaq üçün modulda məzmun və ona yiyələnmək üçün bütöv bir sistemlik ardıcılıq verilir.

Modul sistemi ilə əldə edilən peşə hazırlığı nəzəri və praktik hissələri özündə ehtiva edir. Belə təlimlər zamanı peşələr üzrə qazanılan bilik və sərişmələr sadəcə mürəkkəbə doğru olmaqla əldə edilir. Modul təlimlərinin əsas xüsusiyyəti təlim prosesində bilik və sərişmələrin hazır şəkildə verilməsi deyil, onların tələbələr tərəfindən

müstəqil qazanılmasıdır.

Modulların tədrisində bütün bu sadalananların əldə edilməsini təmin edən bilik və sərişmələrə əsaslanan təlim metodlarının əsas prinsiplərinə aşağıdakıları formalaşdırmaqla nail olmaq mümkündür:

– mühəndis-pedaqoji işçilərin pedaqoji fəaliyyətlərinin öyrənilib araşdırılması; onların modulların tədrisində metodiki köməyə dair ehtiyaclarının aşkarlanması və uyğun köməkliklərin göstərilməsi; iqtisadiyyatın ayrı-ayrı qolları və kənd təsərrüfatı sahələri üçün gərəkli və rəqəbatqabiliyyətli işçi kadrlar yetişdirməkdən ötrü müəllim və istehsalat təlimi ustaları üçün lazımi şəraitin yaradılması;

– peşə təhsili müəssisəsinin müəllim və istehsalat təlimi ustalarının modul texnologiyalarının tədrisinə dair iş təcrübələrinin öyrənilməsi; onların arasından yenilikçi, işinə yaradıcı yanaşan, daim üzərində çalışan, təlimdə yeniliklərə və onların tətbiqinə xüsusi önəm verən müəllim və istehsalat təlimi ustalarının aşkar olunması; iş təcrübələrinin ümumiləşdirilərək təhsil müəssisəsinin mühəndis-pedaqoji kollektivi arasında yayılmasının təşkili;

– elmi-pedaqoji kitablardan və yazılardan, qabaqcıl təcrübələrdən bəhrələnməklə öz işlərini yeniləşdirməyə, təlimə ayrılan vaxtdan nəticəyönümlüliyü təmin edən metodlardan səmərəli istifadəyə çalışan pedaqoji işçilərə köməklik göstərmək;

– müəllim və istehsalat təlimi ustalarına peşə təhsilinin dövlət standartlarının tələblərinə uyğun tədris-proqram sənədləri, metodiki materiallar və metodiki vəsaitlər hazırlamaqlarına köməklik göstərmək;

– peşə təhsili müəssisələrində tələbələrin təlim-tərbiyəsinin inkişafına xidmət edən iş formalarından, metodlardan və vasitələrdən istifadəni təşkil etmək;

– peşə təhsili müəssisəsində təlim-tərbiyə prosesinin keyfiyyətinin artırılması üçün müəllim və istehsalat təlimi ustalarını bu istiqamətdə mövcud olan elmi-pedaqoji məlumatlar və təlimatlarla təmin etmək;

– təlim-tərbiyənin aparılması işlərinə hər zaman yaradıcı və tələbkə yanaşmağı bacaran kollektivi olan təhsil müəssisəsinin yaradılmasında müəssisə rəhbərliyinə köməklik göstərmək.

Peşə təhsili müəssisələrində qəbul olunan metodiki işlərin (metodiki xidmətlərin) aşağıdakı əsas formaları vardır:

- metodiki işlərin kollektiv formaları;
- metodiki işlərin kütləvi və qruplarla aparılan formaları;
- metodiki işlərin fərdiləşdirilmiş qaydada aparılan formaları;
- metodiki işlərə dair resurs mərkəzi.

a) Metodiki işlərin kollektiv formaları:

Pedaqoji Şura təhsil müəssisələrində daim fəaliyyətdə olan məşvəratçı bir orqandır. Pedaqoji Şuranın əsas fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

– **tədris-metodiki fəaliyyəti:** təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin təlim-tərbiyə prosesləri ilə bağlı məsələlərinin müzakirəsi; tələbələrin əldə etdikləri bilik və bacarıqlarının keyfiyyət göstəricilərinin təhlili; təhsil müəssisəsindəki metodiki işlərin vəziyyəti və nəticələrinin təhlili və s.

– **təşkilati-təsərrüfat fəaliyyəti:** peşə təhsili müəssisəsinin cari və perspektiv iş planlarının, təşkil olunmuş tədbirlərin gedişatı və nəticələrinin, istehsalat-təsərrüfat fəaliyyətinin müzakirəsi, təhsil müəssisəsinin işlərinin illik yekun təhlili və s.

Metodkomissiyalar və metodbirləşmələr

Fənlər və modullar üzrə metodkomissiyaların fəaliyyət istiqamətləri:

1. Tədris-metodiki sənədləşmələrin öyrənilməsi və işlənilməsi:

– peşə təhsili sistemində təlim-tərbiyə prosesinin təşkili və metodikası üzrə normativ sənədlərin məzmununun öyrənilməsinin təşkili;

– müəllim və istehsalat təlimi ustaları tərəfindən işlənilmiş tədris-proqram sənədlərinin müzakirəsi;

– qüvvədə olan tədris-proqram sənədlərinə müəllim və istehsalat təlimi ustaları tərəfindən təklif olunan düzəliş və əlavələrin müzakirəsi;

– perspektiv-tematik planların, tədris-istehsalat işlərinin siyahısının, tədris-texniki sənədlərin, yoxlayıcı və nəzarət işlərinin məzmununun, imtahan biletlərinin, praktiki (sınaq) işlərin təsnifat siyahısının müzakirəsi;

– təlim prosesinin kompleks tədris-metodiki təminatı üzrə sənədləşmələrin müzakirəsi və s.

2. Təlim-tərbiyə prosesinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi:

– tələbələrin bilik və bacarıqlarının keyfiyyətinin təhlil olunması; nəzəri və istehsalat təlimlərinin təşkili və metodikasının təkmilləşdirilməsi tədbirləri üzrə işlərin vəziyyətinin müzakirəsi;

– tələbələr tərəfindən təlim tapşırıqlarının və sərbəst işlərin, yaradıcı tapşırıqların, təcrübə işlərinin, müasir texniki təlim vasitələrindən istifadənin, yeni təlim texnologiyalarından istifadənin və s. məsələlərin təşkili və metodikasına dair sualların müzakirəsi;

– baza modulları, ixtisas modulları, ümumtəhsil fənləri və istehsalat təlimləri arasındakı əlaqələrin planlaşdırılması və həyata keçirilməsi üzrə tədbirlərin işlənilməsi;

– təlim prosesində aktiv, interaktiv və konstruktiv təlim formalarından istifadənin təşkilati-metodiki məsələlərinin müzakirəsi;

– tələbələrin modulların təlim nəticələri üzrə aralıq qiymətləndirilmələrinin, modulların yekun qiymətləndirilməsinin keçirilməsinə hazırlıq, nəticələrinin yoxlanılması və təhlil olunması.

3. Mühəndis-texniki işçilərin pedaqoji ixtisaslarının artırılması:

– müəllimlərin və istehsalat təlimi ustalarının açıq dərslərinin keçirilməsinin və müzakirəsinin təşkili;

– müəllim və istehsalat təlimi ustalarının bir-birlərinin dərslərinin dinləməsini və iş təcrübələrinin bölüşməsinin təşkili;

– müəllim və istehsalat təlimi ustalarının pedaqoji ustalıqlarının artırılması üçün onların

müxtəlif məzmunlu ixtisasartırma kurslarında iştirakının təşkili;

– müəllimlərə və ustalara pedaqoji biliklərini artırmaq istiqamətində özünütəhsildən əldə olunan və qabaqcıl pedaqoji təcrübələrinin öyrənilməsindən qazanılan təcrübədən istifadənin öz iş planlarını tərtib edərkən nəzərə almalarının təşkilində yardımçı olmaq və s.

b) Metodiki işlərin kütləvi və qruplarla aparılan formaları:

Pedaqoji mühazirələr. Pedaqoji mütaliələr, mühazirələr təlim-tərbiyə işlərinin, pedaqoji ustalığın təkmilləşdirilməsi, təhsil müəssisəsinin pedaqoji işçilərinin yaradıcı təşəbbüslərinin inkişaf etdirilməsi, qabaqcıl təcrübənin ümumiləşdirilməsi üçün keçirilir.

Elmi-praktik konfranslar. Dərstdə tələbələrin sərbəst işlərinin təşkili və idarə olunmasına rəhbərlik, fənlərarası və modullararası əlaqələrin yaradılması yolları və qaydaları, dərstdə təlimin aktiv forma və metodlarından istifadənin metodiki üsulları və qaydaları, modullar üzrə təlimlərin kompleks metodiki təminatı, istehsalat təlimi dərslərində tələbələrdə özünənəzarət və sərbəstlik vərdislərinin aşılınması ilə tənzimlənir.

Təlimati-metodiki müşavirələr. Bu müşavirələrin keçirilməsində əsas məqsəd mühəndis-pedaqoji işçilərin metodiki işlərinin aktual hesab olunan məsələlərinin operativ müzakirələrə cəlb olunması və onların təlimatlandırılmasıdır.

c) Metodiki işlərin fərdiləşdirilmiş qaydada aparılan formaları:

Mühəndis-pedaqoji işçilərin sərbəst metodiki işləri pedaqoji fəaliyyətin bir çox sahələrini özündə ehtiva edir. Müəllimlər pedaqoji fəaliyyətlərində dəyişən müsbət addımlar atırlar ki, bu da onlara dərslər və dərstdən sonrakı tədbirlərə hazırlaşmaqda, açıq dərslərin müzakirəsində, pedaqoji mühazirələr hazırlamaqda, təhsil müəssisəsində təşkil olunan kollektiv metodiki işlərdə və pedaqoji konfransların işində iştirak etməkdə yardımçı olur.

d) Metodiki işlərə dair resurs mərkəzi:

Təhsil müəssisələrində yaradılan metodiki

işlərə dair resurs mərkəzlərinin əsas məqsədi:

– təlim-tərbiyə işlərinin keyfiyyətini yüksəltməkdə təhsil müəssisəsinin rəhbər işçilərinə və müəllimlərinə köməklik edilməsi;

– qabaqcıl pedaqoji təcrübədən istifadənin təşviqatı, eyni zamanda bu təcrübələrdən istifadə olunması;

– mühəndis-pedaqoji işçilərin pedaqoji və metodiki hazırlıqlarının yüksəldilməsinə xidmət edən tədbirlərin təşkili;

– təhsil müəssisəsində elmi-pedaqoji dinləmələrin təşkili.

Metodiki işlərə dair resurs mərkəzlərinin funksiyalarına aşağıdakılar aiddir:

– pedaqoji təcrübəni bölüşmək üçün təhsil müəssisəsində seminarların təşkili;

– pedaqoji və texniki mövzulara dair məruzələrin təşkili;

– metodiki sərgilərin və müşavirələrin keçirilməsinin təşkili;

– müəllim və istehsalat təlimi ustaları üçün pedaqoji məsləhətləşmələrin təşkili;

– pedaqoji işçilərin elmi-pedaqoji məlumatların əks olunduğu materiallarla təmin olunmasından ötrü məlumat fondunun təşkili;

– təşkil olunan və yerinə yetirilən metodiki işlərin yekun müzakirəsinə dair konfransların təşkili və s.

Nəticə. Hələ öz zamanında K.D.Uşinski belə bir fikri qeyd etmişdir ki, “Müəllim nə qədər ki, oxuyur, öyrənir, o yaşayır, oxumağı dayandırdıqda ondakı müəllimlik ölür”. Deməli, müəllim ixtisası üzrə təhsil müəssisəsində aldığı biliklərlə kifayətlənə bilməz. İnkişaf üçün hər gün öyrənmək gərəkdir. Öyrənməyin qısa və asan yolu özünütəhsillə məşğul olmaqdır. Özünütəhsilin başlanğıcı müəllimin oxuduqlarından, eşitdiklərindən, gördüklərindən, öyrəndiklərindən nə isə götürməsi ilə başlayır. O, yaddaşını zənginləşdir-məklə və qazandıqlarından pedaqoji fəaliyyə-tində tətbiq etməklə öz təcrübəsini artırır. Müəllim öz bilik səviyyəsini daim artıraraq bu istiqamətdə addımlar atmalıdır ki, öyrətmədə mükəmməl təlim nəticələrinə nail ola bilsin.